

FUNCTIONARUL PUBLIC

ZIAR BILUNAR EDITAT DE CĂTRE ACADEMIA DE ADMINISTRARE PUBLICĂ

SUPLIMENT LA REVISTA „ADMINISTRAREA PUBLICĂ”

Instruirea la distanță a masteranzilor și doctoranzilor

Evoluția situației epidemiologice, măsurile decise pe platforma Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică, instituirea Stării de Urgență în Republica Moldova pentru perioada 17 martie -15 mai 2020, suspendarea ca urmare la aceasta, a procesului educațional în instituțiile de învățământ în scopul prevenirii răspândirii epidemiei virusului COVID-19, deciziile și instrucțiunile Ministerului Educației, Culturii și Cercetării în vederea organizării instruirii la distanță, au determinat Academia de Ad-

ministrare Publică să extindă modalitățile de instruire la distanță, practicate până în prezent la cursurile de dezvoltare profesională, și asupra studiilor superioare de master și studiilor superioare avansate de doctorat.

Este vorba de instruirea pe platforma e-learning, o formă modernă de instruire, caracterizată prin utilizarea resurselor electronice, informatice și de comunicare specifice activității de autoinstruire și autoevaluare, utilizată de mai mulți ani la cursurile de dezvoltare profesională. Personalul

științifico-didactic este preocupat intens de adaptarea și plasarea pe platforma e-learning a programelor de studii, conținutului acestora, precum și a sistemului de evaluare și autoevaluare a materiei studiate în conformitate cu prevederile planurilor de învățământ la studiile superioare de master și de doctorat.

De rând cu aceasta, masteranzii și doctoranzii Academiei sunt suplimentar asigurați prin mijloace electronice cu materiale informaționale la temele cursurilor studiate, lista

literaturii de specialitate, subiecte de evaluare. În condițiile de maximă prudență, o bună oportunitate oferă masteranzilor și doctoranzilor Biblioteca Academiei de Administrare Publică, fiind asigurată continuitatea prestării serviciilor utilizatorilor prin intermediul serviciilor online, care pot fi accesate pe site-ul Bibliotecii: <http://aap.gov.md/biblioteca>, inclusiv, Bazele de date EBS-CO, care pot fi accesate de la distanță.

Cor. F. P.

SUMAR

Instruirea la distanță

„...Evoluția situației epidemiologice, măsurile decise pe platforma Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică, (...) au determinat Academia de Administrare Publică să extindă modalitățile de instruire la distanță”. (Pag. 1)

Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale

„...Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova a adoptat Dispoziția privind măsuri de restricție”. (Pag. 3)

Consolidarea autonomiei locale

„...Iurie ȚAP: Intenția de a face doctoratul a venit de la necesitatea aprofundării cunoștințelor teoretice în domeniul cercetat”. (Pag. 4)

Primarul de Sireți, Leonid BOAGHI

„...Leonid Boaghi, primar de Sireți, Strășeni, (...) practica pe care o acumulez la primărie în calitate de primar va servi drept o bună bază de cercetare și valoare adăugată la teza mea de doctor în științe administrative”. (Pag. 5)

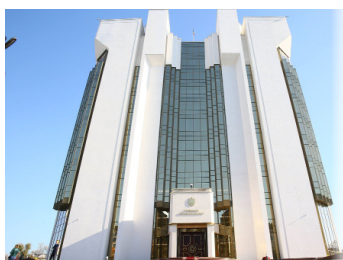
Revista „Administrarea Publică”

„...A apărut varianta electronică nr. 1 (105), 2020 a revistei metodică-științifice trimestriale „Administrarea Publică”. (Pag. 6)

Unirea Basarabiei cu România

„...La 27 martie 1918, Sfatul Țării s-a întrunit în ședință solemnă și în prezența prim-ministrului Regatului României, Alexandru Marghiloman, a votat hotărârea despre unirea Basarabiei cu România”. (Pag. 7)

Gestionarea crizei provocate de coronavirus

Președintele Republicii Moldova, Igor Dodon, a prezidat ședința ordinară a Centrului unic de comandă pentru gestionarea crizei provocate de coronavirus, din cadrul Inspectoratului General pentru Situații de Urgență al Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova.

Înainte de ședință, ministrul Afacerilor Interne, Pavel Voicu, a prezentat mai multe unități de transport speciale, echipate cu instalații sonore care circulă pe străzile capitalei pentru a informa populația despre pericolul legat de pandemia COVID-19 și îndeamnă cetățenii să stea acasă.

În contextul creșterii numărului de persoane infectate, Igor Dodon a informat despre decizia de a implica Armata Națională în acțiunile de prevenire, diminuare și lichidare a consecințelor pandemiei de coronavirus, de a patrula locurile publice, parcurile, terenurile de joacă ș.a. „Sprijinul pe care îl vor acorda militarii va fi unul binevenit și oportun

în situația de criză cu care ne confruntăm”, a subliniat șeful statului.

Președintele țării a atenționat cetățenii în mod repetat să respecte regulile de carantină și să manifeste responsabilitate maximă pentru a nu crea noi focare de infecție.

Igor Dodon a făcut un apel către persoanele în etate să stea acasă pe perioada stării de urgență, deoarece ei sînt cei mai vulnerabili în fața virusului. Președintele a dat asigurări că începînd cu săptămîna viitoare, pensionarii vor primi pensiile și alocațiile sociale la domiciliu și sunt rugați să nu părăsească domiciliul, decît doar cu excepția cazurilor de extremă necesitate.

Totodată, în cadrul ședinței s-a decis că, conform unui ordin al Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, cadrele medicale implicate în combaterea virusului COVID-19, vor beneficia de un salariu suplimentar în valoare de 100%. De asemenea, s-a decis că banii acumulați pe contul deschis de Ministerul Sănătății, unde în semn de solidaritate donează agenții economici și persoanele fizice, să fie direcționați inclusiv pentru motivarea cadrelor medicale, dar și a serviciului prespitalicesc care se află în prima linie de luptă.

Susținere financiară pentru sistemul medical

Președintele Parlamentului Zinaida Greceanii a dispus returnarea în bugetul public a cca 10 mln de lei prin reducerea cheltuielilor în bugetul Legislativului pentru anul 2020.

Zinaida Greceanii a subliniat că prioritatea întregii țări în această perioadă complicată pentru toată lumea este susținerea sistemului medical. „Noi nu facem populism, avem o situație fără precedent nu doar în Republica Moldova. Este foarte important ca să ne concentrăm eforturile și finanțele pentru domeniile de prioritate vitală. Toate lucrurile pe care ni le-am propus le vom realiza neapărat, dar pentru aceasta trebuie să fim sănătoși”, a spus Președintele Parlamentului.

X X X

Deputații, angajații din cadrul cabinetelor deputaților, comisiilor și din cadrul Secretariatului Parlamentului au donat mijloace financiare pentru a susține medicii în combaterea coronavirusului. Banii acumulați urmează a fi transferați pe contul special deschis de Ministerul Finanțelor, iar destinatarii sunt Spitalul clinic de boli infecțioase „Toma Ciorbă” și Spitalul clinic municipal de boli contagioase de copii.

„Conștientizăm cât de important este ca lucrătorilor medicali să le fie create condiții adecvate de lucru și de protecție, iar pacienții să aibă un tratament corespunzător. Mulțumesc colegilor deputați și angajaților Secretariatului Parlamentului pentru că au decis să contribuie, dînd dovadă de compasiune și unitate. Îndemn și pe această cale să rămînem în continuare responsabili pentru sănătatea proprie și a celor din jur, să respectăm normele recomandate de medici și condițiile impuse de autorități, în această situație dificilă”, a menționat Președintele Parlamentului Zinaida Greceanii.

Suma acumulată de angajații Secretariatului Parlamentului, deputați, angajați din cadrul cabinetelor deputaților și comisiilor constituie 684,294 mii lei.

Ședința ordinară a Guvernului

Prim-ministrul Ion Chicu a condus ședința ordinară a Guvernului, pe agendă fiind 41 de proiecte.

Ion Perju a prezentat pentru aprobare un proiect pentru modificarea principiilor de subvenționare în dezvoltarea agriculturii și mediului rural. Proiectul lărgeste accesul la subvenții, modificînd vîrsta tînărului fermier de la 35 la 40 de ani. În context, prim-ministrul a solicitat MADRM să elaboreze instrumente speciale de finanțare a inițiativelor în agricultură ale cetățenilor din diasporă care au ales să revină în Moldova.

Ministrul Perju a prezentat proiectul referitor la inițierea negocierilor și aprobarea semnării Acordului între Guvernul RM și Guvernul Japoniei privind acordarea unui împrumut în valoare de cca 18,6 milioane dolari pentru 40 de ani, cu o dobînda de 0,1 p.p. și o perioadă de grație de 12 ani.

Viceprim-ministrul Pușcuța a prezentat pentru aprobare conceptul tehnic al Sistemului automatizat „Registrul mandatelor de executare”. Instrumentul este menit să susțină Serviciul Fiscal de Stat în realizarea sarcinii de executare a creanțelor bănești bazate pe dispoziții de drept public.

Ministrul Nagacevski a prezentat proiectul de lege referitor la ratificarea Amendamentului nr. 1 la Acordul cadru de împrumut dintre RM și Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei pentru realizarea proiectului de construcție a penitenciarului din Chișinău. Obiectivul proiectului este majorarea cu 10 milioane euro a sumei împrumutului, pînă la 39 milioane euro.

Ministrul Șarov a prezentat pentru adoptare Metodologia de confirmare a titlurilor științifico-didactice în învățămîntul superior. Metodologia se referă la titlurile științifico-didactice de conferențiar universitar și de profesor universitar. Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare va elabora modelele actelor prevăzute în Metodologie.

Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova

În conformitate cu art. 22 din Legea privind regimul stării de urgență, de asediu și de război, art. 2 din Hotărârea Parlamentului nr. 55/2020 privind declararea stării de urgență, Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova a adoptat Dispoziția privind măsuri de restricție, dintre care:

- Se interzice persoanelor în vârstă de peste 63 ani, începând cu data de 25 martie 2020, aflarea în afara domiciliului și în spațiile publice fără necesitate stringentă.

- Se interzice, începând cu data de 25 martie 2020, aflarea persoanelor în spații publice: parcuri, păduri, terenuri de joacă, terenuri sportive, zone de agrement.

- Se interzice prestarea serviciilor de alimentație publică în unitățile de comercializare a produselor petroliere.

- Se introduce regimul de carantină în satele Bălceana și Sofia, raionul Hîncești, în baza demersului Comisiei pentru situații excepționale a raionului Hîncești.

- Președinții Comisiilor locale pentru situații excepționale vor înainta propuneri argumentate Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova privind necesitatea introducerii măsurilor ce se impun.

- Ministerul Afacerilor Interne în comun cu Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale vor asigura evidența unică a informației cu privire la persoanele infectate cu COVID-19, persoanele aflate în contact cu cele infectate,

persoanele aflate în regim de autoizolare/carantină.

- Furnizorii de servicii de găzduire a conținutului online și furnizorii de conținut online de pe teritoriul Republicii Moldova sunt obligați ca, la decizia Serviciului de Informații și Securitate, să întrerupă imediat, cu informarea utilizatorilor, transmiterea într-o rețea de comunicații electronice ori stocarea conținutului, prin eliminarea acestuia la sursă, dacă prin conținutul respectiv se promovează știri false cu privire la evoluția COVID-19 și la măsurile de protecție și prevenire.

- Casa Națională de Asigurări Sociale, în baza informației prezentate de instituțiile bancare, va asigura, începând cu 1 aprilie 2020, transferul prestațiilor sociale (indemnizațiile familiilor cu copii, indemnizații de maternitate, indemnizații paternale, indemnizații pentru incapacitate temporară de muncă) la conturile bancare de salariu ale beneficiarilor.

- Întreprinderea de Stat „Poșta Moldovei”, prin intermediul subdiviziunilor sale, pentru beneficiarii de pensii și alocații sociale de stat, deservite de prestatorul menționat, va asigura, începând cu 1 aprilie 2020:

- achitarea prin intermediul oficiilor poștale a plăților sociale beneficiarilor,

- indiferent de viza de reședință/domiciliul, asigurând regim fluidizat de acces al persoanelor și cu respectarea distanței sociale;

- distribuirea la domiciliu,

cu însoțirea unui angajat al structurilor Ministerului

Afacerilor Interne, a pensiilor, alocațiilor sociale de stat și altor prestații sociale pentru beneficiarii de pensii pentru limita de vîrstă și alocații sociale de stat pentru beneficiarii de pensii pentru limita de vîrstă și alocații sociale de stat pentru persoane vîrstnice.

- Achitarea impozitului pe venit din activitatea de întreprinzător în rate pentru primul trimestru al anului 2020 se va efectua pînă la data de 25 iunie 2020.

- Casa Națională de Asigurări Sociale va asigura transmiterea listelor beneficiarilor tuturor tipurilor de plăți sociale (suport financiar, suport unic, ajutor social și ajutor social pentru perioadă rece a anului), inclusiv transferul mijloacelor financiare necesare în acest sens în primele zile de plată a lunii.

- Se instituie moratoriu, pînă la data de 1 iunie 2020, asupra controlului de stat, inclusiv fiscal, financiar, privind calitatea produselor/serviciilor, parametrii tehnologici și/sau cerințele specifice pentru genul de activitate desfășurat, privind respectarea normelor de protecție a muncii, planificat sau inopinat, efectuat la fața locului, la sediile, locurile de desfășurare a activității sau de afare/păstrare a bunurilor persoanelor înregistrate în modul stabilit care desfășoară activitate de întreprinzător, de către organele abilitate cu dreptul de a iniția controale în baza prevederilor Legii nr.

131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător, ale Codului fiscal nr. 1163/1997, ale Legii nr. 171/2012 privind piața de capital, ale Legii nr. 320/2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului, precum și ale altor acte normative care reglementează controlul de stat.

- Declararea și achitarea impozitului pe venit pentru 2019 de către persoanele fizice (cetățeni ai Republicii Moldova, cetățeni străini și apatrizi, inclusiv membri ai societăților și acționari ai fondurilor de investiții) se va efectua pînă la 29 mai 2020.

- Agenții economici din raioanele de est, înregistrați la Agenția Servicii Publice, vor efectua procedurile de vămire a mărfurilor la posturile vamale autorizate de Serviciul Vamal, fără perceperea drepturilor de import sau export și a plăților pentru poluarea mediului, cu perfectarea autorizației sanitar-veterinare de funcționare/certificatul de înregistrare oficială pentru siguranța alimentelor, includerea în registrul operatorilor din domeniul fitosanitar, cu efectuarea controlului la fața locului, precum și efectuarea controlului Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor în posturile de inspecție la frontieră cu condiția rămîinerii mărfurilor pe teritoriul necontrolat de către organele constituționale ale Republicii Moldova.

NOTĂ. Nerespectarea prevederilor/măsurilor stabilite de Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova, constituie pericol pentru sănătatea publică și va servi temei de tragere la răspundere contravențională și/sau penală a persoanelor vinovate.

Luați cunoștință integral de prezenta Dispoziție pe pagina oficială a Guvernului.

Descentralizarea ca factor al consolidării autonomiei locale

CORRESPONDENTUL: De ce ați hotărât să cercetați în cadrul studiilor doctorale - tema descentralizării?

Iurie ȚAP: Intenția de a face doctoratul a venit de la necesitatea aprofundării cunoștințelor teoretice în domeniul cercetat. Provocarea de a activa în Parlamentul Republicii Moldova a fost ghidată de opțiunea realizării reformei de descentralizare. În acest context, în anul 2010 am insistat de a fi constituită Comisia specială pentru descentralizare, pe care am avut onoarea s-o conduc în perioada anilor 2010-2014. Fiind antrenat în procesul de pregătire a reformei, am sesizat necesitatea cunoștințelor teoretice în vederea conceptualizării unei viziuni clare și coerente privind sistemul administrativ descentralizat. De aici vine și tema cercetării „Administrația publică din Republica Moldova în contextul descentralizării și autonomiei locale”.

COR.: Implicit, activitatea în cadrul Comisiei speciale pentru descentralizare, cunoștințele teoretice din cadrul studiilor de doctorat au format o bază temeinică de cercetare teoretico-practică în elaborarea lucrării de doctorat?

Iu. ȚAP: Așa este. În perioada anilor 2012-2016, am făcut studiile doctorale la Academia de Administrare Publică, ceea ce m-a ajutat mult în activitatea mea de deputat, îndeosebi, privind

Descentralizarea constituie un domeniu social de actualitate ce pleacă de la premisa că autoritățile administrației publice locale sunt mai în măsură să răspundă necesităților cetățenilor, cunoscând mai profund problemele lor, dar și cele mai bune căi pentru rezolvarea acestora. Descentralizarea înseamnă apropierea deciziei de cetățean, luarea unor decizii mai adecvate necesităților lui. O serie întreagă de servicii publice sunt furnizate mai eficient la nivel local.

Acest domeniu a constituit tema de cercetare pentru ex-doctorandul Academiei de Administrare Publică, Iurie ȚAP, ex-deputat în Parlamentul Republicii Moldova, care ne-a oferit interviul ce urmează.

activitatea Comisiei speciale, care avea o misiune pe cât de onorabilă, pe atât de dificilă. Descentralizarea puterii este o reformă complexă și necesită o abordare pe potrivă. În acest sens, de rând cu acumularea cunoștințelor în procesul de studii, am participat activ la diferite activități de instruire, dar și la forurile științifice naționale și internaționale, unde am prezentat rapoarte elaborate în contextul cercetării, care vizau procesul de reformă. În același context, am participat la toate etapele privind elaborarea și aprobarea Strategiei Naționale de Descentralizare și Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia, iar ulterior, am insistat la implementarea adecvată a măsurilor trasate. Cu regret, implementarea a fost una inadecvată. Doar voi puncta: descentralizarea nu era înțeleasă de mulți politicieni, dar nici dorită ... Oricum, au fost și anumite realizări. Am putea evidenția promovarea pachetului de legi, elaborat de Comisia specială, în parte, modificările legislației relevante privind garantarea juridică a autonomiei locale.

S-a târăgănat mult legitimarea acestor documente de mare importanță pentru sistemul nostru administrativ. Elaborat în septembrie 2010 și reinregistrat în februarie 2012 (au fost excluse 4 legi importante), pachetul de legi a fost adoptat de Parlament abea în sesiunea de primăvară anului 2016.

Revenind la teza de doctorat, voi menționa că cunoștințele acumula-

te m-au ajutat mult, chiar dacă aveam o experiență bogată - circa 20 de ani în administrația publică locală, inclusiv, trei mandate de primar al orașului Florești. Activitățile din cadrul Parlamentului, îndeosebi, în calitate de președinte al Comisiei speciale de descentralizare, mă preocupau permanent și nu mai aveam timp destul pentru a mă concentra asupra tezei. Acum, fiind în afara politicii, am reușit s-o finalizez și, în cel mai scurt timp, o voi supune procedurilor de evaluare și de susținere a ei în cadrul catedrei și Seminarului științific de profil.

Pe tot parcursul studiilor și cercetării, am avut o conlucrare bună, constructivă, cu conducatorul științific, Constantin Solomon, doctor habilitat, profesor universitar, care mi-a ghidat cu multă pricepere și atenție cercetarea desfășurată. Totodată, aș vrea să menționez că, privind documentarea procesului de cercetare, mult m-au ajutat privind accesul

la sursele necesare colaboratorii Bibliotecii Academiei de Administrare Publică, pentru ce le sunt foarte recunoscător.

COR.: Prin această lucrare de cercetare, în ce măsură puteți să vă aduceți contribuția la promovarea reformelor administrative, în primul rând, în ceea ce privește descentralizarea?

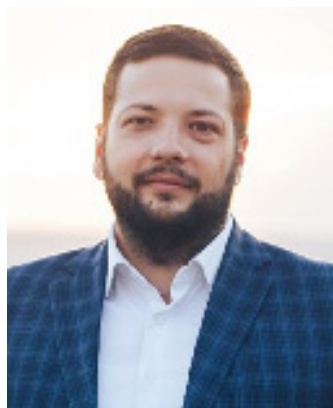
Iu. ȚAP: În esență, cercetarea, asupra căreia am lucrat, este un punct de vedere privind organizarea sistemului administrativ descentralizat în Republica Moldova. Declarată prin prevederile Constituției (art. 109 -113), descentralizarea reală așa și n-a fost realizată, or, politicianul n-a dorit s-o facă. În același timp, lipsește o viziune complexă privind descentralizarea puterii și dezvoltarea regională ca instrumente de democratizare și dezvoltare a Republicii Moldova. În acest sens, sper ca cercetarea realizată să aducă o plusvaloare privind conceptualizarea unei

reforme sistemice, așa cum prevede Acordul de Asocieri între Republica Moldova și Uniunea Europeană, ceea ce ar constitui „motorul” dezvoltării durabile a colectivităților teritoriale locale și regionale, dar și a statului, în ansamblu.

**Interviu realizat de
Ion AXENTI**

Primarul de Sireți, Leonid BOAGHI: „Reforma instituțională a administrației publice locale necesită o cercetare complexă de eficientizare”

Cu masteratul făcut și, actualmente, **doctorand la Academia de Administrare Publică, Leonid Boaghi**, câștigă din primul tur alegerile locale din 2019 pentru funcția de primar al satului Sireți, raionul Strășeni, toate având un scop – de a renova și moderniza prin proiecte satul de baștină, de a asigura consătenilor un trai decent. După cum avea să ne mărturisească însuși dumnealui pentru ziarul Academiei.

- Administrația publică este un destin al meu, o vocație, și am pășit cu încredere pe această cale. Timp de cinci ani am activat în cadrul primăriei satului natal Sireți, raionul Strășeni, îndeplinind și funcția de viceprimar. Desigur, că pentru a-mi îndeplini la nivel obligațiunile de serviciu aveam nevoie de cunoștințe profunde în domeniu și am făcut masteratul la Academie, urmând mai apoi și doctoratul. Anume doctoratul a fost acel stimulente de a candida la funcția de primar, dar, fără îndoială, am avut tot sprijinul și al consătenilor, ceea ce m-a îndreptat că merg pe drum drept.

Cunoștințele acumulate mă ajută foarte mult să înțeleg sistemul, conceptualitatea APL, cum funcționează teoretic și practic. Practica însă e cu totul diferită, dar cunoscând cum ar trebui să activăm, să ne realizăm atribuțiile, este necesar să nu ne abatem de la drumul corect în contextul politic, legislativ și socio-economici dificil din țara noastră.

Și tema tezei mele de doctor este de acest domeniu „Reforma instituțională a administrației publice locale”,

exact tema care mă frământă deja de 5 ani de activitate în cadrul APL. Suntem de parte de autonomia locală reală care este prevăzută și garantată de stat și multe acte legislative. S-a creat situația că APL are o serie largă de atribuții pe care nu are posibilități de a le realiza, iar pe de altă parte, administrația de stat acuză APL de lipsă de capacitate, de incompetență, lipsă de cadre calificate și, tot în același timp, nu este realizată o reală reformă de descentralizare nu doar de competențe dar și de finanțe. În atare situație, se impune o redimensionare instituțională a APL, o delimitare clară a competențelor dintre administrația publică centrală și locală și, respectiv, partajarea finanțelor conform necesităților administrative. Această temă necesită o cercetare imperioasă și solidă, cu atât mai mult că pe această temă în Republica Moldova sunt doar câteva lucrări solide însă depășite de timp deja. Astfel, practica pe care o acumulez la primă-

rie în calitate de primar va servi drept o bună bază de cercetare și valoare adăugată la teza mea de doctor în științe administrative.

- Și, în cunoștință de cauză, cum vă planificați activitatea în primul mandat de primar al satului Sireți?

- Am început primul meu mandat de primar cum nici nu m-ași fi gândit vreo dată. Am în vedere această epidemie abătută pe neașteptate peste noi. E o grea încercare, dar trebuie să mergem înainte. Luăm toate măsurile de protecție a populației, conform recomandărilor Comisiei de Situații Excepționale, să nu permitem răspândirea acestui virus. Sunt sigur că vom trece această provocare și vom realiza tot ce ne-am pus în plan.

Pentru primul mandat de primar, împreună cu echipa din primărie și consiliul local, ne-am propus să realizăm un plan ambițios de activități și proiecte, pe care am început să-l realizăm imediat după alegerile locale, în pofida situației de criză create. Ast-

fel, ne propunem să iluminăm 60% din tot teritoriul satului Sireți, să construim sistemul de canalizare. Pentru ambele propuneri avem practic finisate proiectele de execuție și soluțiile tehnice. La fel, dorim să construim mai multe porțiuni de drum (minim câte un kilometru) de drum pe an din bugetul APL și contribuția localnicilor.

Dintre alte obiective aș menționa construcția a mai multor terenuri de sport/joacă pentru copii și tineri, amenajarea parcurilor, extinderea gazoductului în sectoarele locale, procurarea unui tractor la primărie pentru prestarea diverselor servicii, amenajarea unui post local de pompieri, modernizarea Centrului de Sănătate Sireți, construcția unei pieți agroalimentare, modernizarea edificiului primăriei și Casei de Cultură și multe alte proiecte.

Nu uităm nici de agenții economici, vârstnici, tineret și diaspora pentru care dorim să realizăm proiecte tematice, astfel că de la începutul anului până în prezent avem depuse deja peste 10 proiecte și sperăm că le câștigăm pe toate, fiind destinate categoriilor menționate mai sus, dar și alte direcții.

De asemenea, primăria face parte din cadrul Inițiativei Uniunii Europene „Primarii pentru Creștere Economică”, unde sperăm ca, de curând, să finalizăm un plan de dezvoltare economică a localității pentru doi ani.

Acestea sunt o bună parte din obiectivele planificate pentru primii ani de activitate, iar pe parcurs, sper, să mai facem și alte proiecte frumoase pentru comunitate și pentru oameni.

**Pentru conformitate –
Vlad IONAȘCU**

A apărut nr. 1 (105), 2020 al revistei „Administrarea Publică”

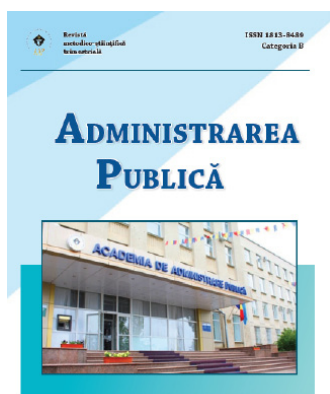
A apărut varianta electronică nr. 1 (105), 2020 a revistei metodico-științifice trimestriale „Administrarea Publică”, editată de Academia de Administrare Publică.

În acest număr, pentru prima dată, de rând cu CZU (Clasamentul Zecimal Universal), este aplicat, la fiecare din cele 15 articole, și indicele DOI. La fel, coperta, precum și conținutul, rubricile tradiționale sunt prezentate în variantă grafică nouă.

Rubrica „**Administrarea publică: teorie și practică**” debutează cu articolul „Clasic și contemporan, universal și național în abordarea guvernării și administrației publice”, semnat de Aurel SÎMBOTEANU, doctor în științe politice, conferențiar universitar, prorector al Academiei de Administrare Publică.

Autorul examinează în acest studiu unele abordări conceptuale privind guvernarea și administrația publică din perspectivă evolutivă, de la clasic spre contemporan, în aspect universal și național, evidențiind rolul factorilor istorici determinativi ai concepțiilor și viziunilor privind guvernarea și administrația publică. În acest sens, sunt analizate izvoarele inițiale ale abordărilor guvernării și administrării comunităților umane în gândirea înaintașilor din lumea antică, ale reprezentanților epocilor Renașterii și Iluminismului, redimensionările conceptuale, datorită ascensiunii modului de producție și modificărilor din organizarea socială în perioada modernă. În baza acestor viziuni conceptuale în permanentă evoluție și în contextul realităților organizării politice și administrative din epoca contemporană, se analizează procesul de cristalizare treptată a ideii autonomiei și interdisciplinarității științei administrației, care la etapa actuală se manifestă plenar atât în aspect universal, precum și național.

Un alt material din cadrul

acestei rubrici este intitulat „Buna guvernare prin prisma participării cetățenilor la procesul decizional” și semnat de Tatiana ȘAPTEFRĂȚI, doctor, conferențiar universitar, Academia de Administrare Publică. Autorul subliniază rolul participării cetățenilor în procesul de luare a deciziilor la nivel local. În articol se analizează necesitățile participării cetățenilor la gestionarea afacerilor publice pentru asigurarea bunei guvernări la nivel local. Este analizat cadrul normativ care reglementează implicarea cetățenilor în procesul decizional. Sunt descrise formele și metodele de participare a cetățenilor în procesul decizional și sunt analizate responsabilitățile în acest proces atât a autorităților administrației publice locale, precum și a cetățenilor.

Rubrica „**Societatea civilă și statul de drept**” este susținută prin două articole – „Regimul juridic al recomandărilor Comisiei de la Veneția”, autori Silvia GORIUC, doctor, conferențiar universitar, șef Catedră juridică la Academia de Administrare Publică, și Andrei GUȘTIUC, doctor, conferențiar universitar. Autorii demonstrează că avizele Comisiei de la Veneția, deși sunt instrumente juridice fără caracter obligatoriu, este recomandabil, totuși, ca acestea să fie luate în considerare de către organele legislative naționale. Prin urmare, articolul are drept scop analiza științifică a modului în care Republica Moldova înțelege caracterul

juridic al recomandărilor Comisiei de la Veneția. În articolul „Tipuri netradiționale de stat și drept”, Boris NEGRU, doctor, conferențiar la Universitatea de Stat din Moldova, analizează, din perspectiva istorică, diferite tipuri netradiționale de stat și drept: în perioada de tranziție, statul și dreptul musulman (islamic), statul polițienesc, statul imitativ (imitația statului). Analiza este efectuată în baza consultării unei game ample de literatură de specialitate, precum și a propriilor observații analitice.

Tatiana TOFAN, doctor în economie, conferențiar universitar, șef Catedră economie și management la Academia de Administrare Publică, în articolul „Rolul culturii manageriale și liderismul în dezvoltarea organizațională”, publicat la rubrica „**Economie și finanțe publice**”, analizează rolul important, pe care îl are cultura managerului în dezvoltarea organizațiilor. Rubrica respectivă este completată cu articolul „Restructurarea organizațională - un început pentru restructurarea de ramură”, semnat de Oleg FRUNZE, doctor, lector universitar.

La compartimentul „**Înstruirea funcționarilor publici: strategii și tehnologii noi**” este publicat materialul „Modernizarea și diversificarea serviciilor bibliotecii AAP prin implementarea proiectelor internaționale”, autor Rodica SOBIESCHI-CAMERZAN, șef Direcție informare și documentare/Biblioteca Academiei de Administrare Publică.

Nicolae ȚĂU, doctor habilitat, profesor universitar, deschide compartimentul „**Relații internaționale și integrare europeană**” cu un amplu studiu „Brexit – retragerea Regatului Unit din UE”, în care analizează, din perspectivă istorică, motivele abandonării de către Marea Britanie a Uniunii Europene și eventualele consecințe ale acestui act. Angajamentul

UE în negocierile Brexit se bazează pe valori de protejare a Uniunii și integritatea marcatului unic. Pe când angajamentul Regatului Unit se bazează în principiu pe calitatea suveranității și controlului, precum și pe accesul la piața unică UE, pe când UE nu depinde de Marea Britanie pentru a-și proteja interesul vital: supraviețuirea Uniunii și integritatea pieței unice. Regatul Unit își poate realiza singur suveranitatea, dar va avea nevoie de UE pentru accesul pe piața unică, conchide autorul.

Rubrica este susținută și cu articolul „Oportunitatea dezvoltării turismului gastronomic în Asia”, semnat de Alexandru GRIBINCEA, doctor habilitat, profesor universitar, și Han HO JIN, director al Centrului de Limbă și Cultură Coreeană Se Jong, Universitatea Liberă Internațională din Moldova.

Tradițional, compartimentul „**Tribuna tinerilor cercetători**” include mai multe materiale ale tinerilor savanți din republică și din străinătate, printre acestea evidențiindu-se „Evaluarea serviciilor de dezvoltare profesională în vederea asigurării calității acestora” (autor Aurelia ȚEPORDEI, doctorandă, director al Departamentului dezvoltare profesională la Academia de Administrare Publică), „Consolidarea managementului APL prin eficiență și eficacitate” (Dinu MANOLE, doctorand, șef Direcție relații internaționale), „Managementul dezvoltării regionale a turismului în conformitate cu experiența internațională” în limba engleză (Anna HAVRYSH-MUSAFIR, Leading specialist of International Cooperation department Odessa Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine) și altele.

Sergiu VLĂDICĂ

Unirea Basarabiei cu România – un act istoric

Ion NEGREI,
cercetător științific,
Institutul de Istorie

Revoluția democratică rusă din februarie 1917 avea să răstoarne din temelii vechea ordine politică și socială din Imperiul Rus, să trezească la viață nouă toate popoarele acestui mare conglomerat multiethnic, inclusiv pe românii basarabeni.

În atmosfera libertăților politice, instaurate de revoluția rusă din februarie 1917, în Basarabia câștigă teren ideea autodeterminării, potrivit căreia popoarele erau libere să-și hotărască soarta. Lupta pentru autodeterminarea Basarabiei era condusă de Partidul Național Moldovenesc, constituit la începutul lunii aprilie 1917, la Chișinău.

Prin eforturile depuse de Comitetul Militar Central Executiv Moldovenesc, la Chișinău, la 20–27 octombrie 1917, este convocat Congresul militarilor moldoveni, la care participă peste 800 de delegați, ce reprezentau sutele de mii de ostași de pe front și din garnizoane, care în fapt erau exponenții voinței populației românești a Basarabiei. Prin deciziile adoptate, acest congres s-a înscris printre evenimentele majore ale anului 1917. Forul militarilor moldoveni a discutat multiplele chestiuni ale provinciei dintre Prut și Nistru, punctul-cheie al programului fiind cel al autonomiei Basarabiei. La 21 octombrie 1917, această mare adunare a românilor basarabeni a votat rezoluția istorică cu privire

la proclamarea autonomiei Basarabiei.

La 23 octombrie 1917, Congresul militarilor moldoveni a adoptat rezoluția despre crearea organului reprezentativ suprem al Basarabiei autonome – Sfatul Țării.

Prin constituirea Sfatului Țării, românii basarabeni au făcut un pas decisiv spre autodeterminarea națională.

La 2 decembrie 1917, Sfatul Țării votează o declarație, prin care provincia dintre Prut și Nistru a fost proclamată Republică Democratică Moldovenească.

Consolidarea noului stat – Republica Democratică Moldovenească – întâmpina mari dificultăți: armata națională se afla în stadiul de constituire și nu avea forța și disciplina necesară pentru a putea asigura pacea și ordinea în țară. Basarabia este „inundată” de soldați ruși demobilizați și dezertați de pe Frontul Român, aflat în desțărâre și bolșevizare.

Situația s-a complicat și mai mult la sfârșitul lunii

În aceste momente critice, când forțele bolșevice erau pe cale de a pune stăpânire asupra Chișinăului, deputații Blocul moldovenesc al Sfatului Țării, care constituiau majoritatea parlamentară, s-au întrunit în ședință, la 5 ianuarie 1918, și au hotărât să trimită o delegație la Iași pentru a cere Guvernului român ajutor militar în lupta cu armata bolșevică.

Guvernul român, după lungi deliberări, cu acordul comandantului Statului-major al armatelor ruse de pe Frontul Român și cu încuviințarea Antantei și Germaniei, a decis trimiterea de trupe române în Basarabia, scopul căror era să ajute Sfatul Țării să restabilească ordinea publică și să asigure viața cetățenilor.

În seara zilei de 13 ianuarie 1918, Divizia a 11-a română sub conducerea generalului Ernest Broșteanu a intrat în Chișinău. Unitățile armate rusești bolșevizate au fost forțate să se retragă peste Nistru. În capitala Basarabiei a fost restabilită ordinea.

decembrie 1917, când forțele bolșevice din unitățile militare rusești dislocate în Chișinău încearcă să preia puterea. În acest scop, în capitala provinciei, a fost creat un „stat-major revoluționar” al trupelor ruse din Basarabia, iar o altă instituție revoluționară – Secția pentru Frontul Român a Comitetului Executiv al Sovietelor din sud-vestul Rusiei (Rumcerod) – este transferată de la Odesa la Chișinău. Aceste organizații, conduse de bolșevici, formează din unitățile regimentelor de rezervă ale armatei ruse detașamente militare de șoc pentru a lupta cu forțele naționale moldovenești.

Situația internă și externă a Republicii Democratice Moldovenești continua să rămână complicată. La 12 ianuarie 1918, Ucraina și-a proclamat independența față de Rusia. Astfel, Republica Moldovenească s-a pomenit izolată de Rusia. În aceste împrejurări, la 24 ianuarie 1918 – în ziua Unirii Principatelor Române de la 1859 – Sfatul Țării a votat declarația de independență a Republicii Democratice Moldovenești. Prin acest act Basarabia se separă de Rusia sovietică și încearcă să-și construiască o viață independentă.

În Declarația de independență din 24 ianuarie 1918

erau fixate principalele direcții ale politicii interne și externe a Republicii Democratice Moldovenești.

Complexitatea situației în care se afla Republica Democratică Moldovenească și după 24 ianuarie 1918 a determinat pe oamenii ei politici să vadă soluția salvatoare în Unirea cu România.

Pentru organizarea nemijlocită a Unirii, la Chișinău, a sosit omul politic și de cultură Constantin Stere, originar din județul Soroca, vechi luptător împotriva țarismului și militant pentru revenirea Basarabiei la patria sa istorică.

La 27 martie 1918, Sfatul Țării s-a întrunit în ședință solemnă și în prezența prim-ministrului Regatului României, Alexandru Marghiloman, a votat hotărârea despre unirea Basarabiei cu România. La baza declarației de Unire s-a aflat rezoluția elaborată și propusă deputaților de către Blocul moldovenesc, fracțiunea majoritară a Sfatului Țării. Din cei 125 de deputați prezenți la ședință, 86 au votat pentru Unire, 3 au fost contra, iar 36 s-au abținut.

„În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară:

Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului ca noroa-dele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa România!”

Prin Unirea Basarabiei cu România se încheia un capitol din istoria tragică a neamului românesc din Basarabia. Acest eveniment a stimulat lupta de eliberare națională a românilor aflați sub dominația Imperiului Austro-Ungar.

Dezvoltare și renovare prin cooperare comunitară

Prin acest articol vreau să aduc mulțumiri și aprecieri consătenilor mei din satul Ciuciulea, raionul Glodeni, dar și băștinașilor de peste hotare și să accentuez că numai prin conlucrare și implicarea nemijlocită a locuitorilor și a celor din diasporă se poate ajunge la implementarea mai multor proiecte. Cu toate că din cei peste 8.700 de locuitori, astăzi au rămas la baștină circa 3.600 de locuitori, am demonstrat că suntem mult mai mulți prin implicare, am fost și am rămas o familie, o familie puternică. Și doar prin unitate

și implicare vom păstra viața în satele noastre.

Un exemplu concludent, în acest sens, este subproiectul „Trotuare sigure la Ciuciulea”, implementat de administrația publică locală în cadrul proiectului „Migrație și Dezvoltare Locală (MiDL)”, susținut de PNUD Moldova, cu participarea activă a băștinașilor, precum și a Asociației Băștinașilor din sat „Ciuciulea-Vatră de Dor” (președinte – preotul Viorel Cojocar), costul fiind de aproape 20.000 USD. Trotuarul pavat pe o distanță de 1 km face legătura cu

toate instituțiile publice din localitate.

Ca unul dintre cele mai apreciate proiecte, de rând cu altele 9 proiecte, realizate de comunități din Republica Moldova, subproiectul „Trotuare sigure la Ciuciulea” a fost selectat de către membrii Grupului Coordonator al Programului Bunelor Practici ale Autorităților Publice Locale din Moldova, implementat de către IDIS „Viitorul” cu suportul Consiliului European. În cadrul Ceremoniei Naționale de premiere a celor mai bune practici în administrația publică locală, de la sfârșitul anului precedent, primăriei Ciuciulea i s-a acordat premiul II la Secțiunea „Implicare locală pentru revitalizare urbană”. Trotuarul pavat se află chiar pe strada principală din sat, zona unde se circulă cel mai mult și sunt situate principalele instituții din localitate. Ca rezultat, centrul satului are un aspect modern, estetic și prietenos pentru locuitorii satului și pentru oaspeți, este

asigurată respectarea regulilor de circulație rutieră de către toți participanții la trafic.

Parcă nu e un obiect de mare valoare acest trotuar de 1 km, dar el a constituit un exercițiu model de mobilizare a tuturor locuitorilor satului Ciuciulea și a băștinașilor-migranți de a soluționa în comun problemele din localitate.

Această practică a fost una transparentă, fiindcă o dată la două săptămâni echipa proiectului raporta despre măsurile realizate: licitații organizate și realizate, procurări de materiale, lucrări și servicii, progresul în realizarea lucrărilor, calitatea lucrărilor, utilizarea mijloacelor financiare, toate acestea au fost postate pe pagina Asociației de Băștinași de pe rețelele sociale.

Ilie CALISTRU,
primar al satului
Ciuciulea,
raionul Glodeni

Colectoare solare în comuna Ruseștii Noi

O problemă din ultimii ani pentru primăria comunei Ruseștii Noi, raionul Ialoveni, era școala primară din satul Ruseștii Vechi, prea costisitoare pentru bugetul local. O măsură a fost comasarea școlii cu grădinița, ambele fiind amplasate într-o clădire reparată. Totuși, rezultatele nu au fost cele așteptate și se vehicula în continuare ideea de a trece copiii la gimnaziul din Ruseștii Noi. Dar părinții erau împotriva, căci apăreau probleme cu deplasarea lor și doreau ca ei să fie mai aproape de casă.

Soluția a fost găsită prin eficientizarea energetică. A fost elaborat proiectul de instalare pe acoperișul clădirii instituției a colectoarelor solare cu un buget total de peste 320 mii de lei. Primăria a fost susținută în implementarea acestui proiect de Fondul pentru Eficiență Energe-

tică, precum și de întreaga comunitate a satului Ruseștii Vechi. Ca rezultat, pe acoperișul școlii primare-grădiniță s-au instalat colectoare solare pentru prepararea apei calde menajere, pentru bucătărie și încăperile sanitare. Noua tehnologie asigură cu apă caldă anul în jur în toate încăperile instituției, de ea beneficiind cei 50 de copii (25 de vârstă preșcolară de la grădiniță și 25 copii de clasele primare), și opt lucrători și educatori. De apă caldă beneficiază anul în jur și cantina instituției. Au fost, de asemenea, instalate două puncte sanitare pentru copii cu lavoare cu apă caldă. Urmare a implementării acestei practici se obține o economie de folosire a energiei electrice, la care erau conectate anterior boilere electrice, cu 45%, respectiv, pe an se economisesc surse

financiare în sumă de 15-20 mii de lei.

Utilizarea pentru prima dată în comuna Ruseștii Noi a bateriilor solare ne demonstrează că se poate de folosit energiile naturii și de economisit bani pentru întreținerea instituțiilor. Pe de altă parte, practica de colectare a energiei razelor solare este un proces curat biologic, util economic și practic folosind spațiul acoperișului. Practica respectivă a constituit un

exemplu demn de urmat pentru locuitorii comunei. Deja, cinci gospodării din comună au instalat astfel de baterii pentru apă caldă.

Pentru implementarea acestui proiect de eficiență energetică comuna Ruseștii Vechi a fost menționată în cadrul Ceremoniei naționale de premiere a celor mai bune practici în administrația publică.

Ion CHIRIAC

Centrul Contact lansează Academia Liderului Comunitar

Implicarea societății civile în dezvoltarea comunitară, în procesul de luare a deciziilor la nivel local și promovarea drepturilor omului și a principiilor bune guvernări, care este importantă pentru dezvoltarea comunităților, rămâne a fi scăzută. Acest fapt este demonstrat și de un studiu realizat de Centrul CONTACT, care a concluzionat că 40% din populația comunităților rurale din Republica Moldova nu cunoaște nimic despre rolul societății civile și implicarea ei în dezvoltarea comunitară și doar circa 14 la sută dintre liderii comunitari au înaintat vreodată

propuneri către APL privind îmbunătățirea situației din localitate.

În acest context, Centrul CONTACT lansează Academia Liderului Comunitar, scopul proiectului fiind promovarea democrației participative la nivel local prin formarea și consolidarea capacităților a 60 de lideri/lidere comunitari, lideri de opinie și activiști civici din Centrul, Nordul și Sudul țării. Proiectul este finanțat de Uniunea Europeană și Fundația Konrad Adenauer prin intermediul Programului de granturi „Dezvoltarea societății civile la nivel local în Republica Moldova”

Ideea creării Academiei a venit ca urmare a interacțiunii Centrului CONTACT cu liderii societății civile din Republica Moldova, care a scos în evidență mai multe cauze ale implicării insuficiente a cetățenilor în viața comunităților și anume: cunoașterea insuficientă a procesului decizional local și, ca rezultat, capacitatea redusă de a se implica și a promova politici publice benefice pentru comunitate, cunoașterea insuficientă a tehnicilor de persuasiune și advocacy în raport cu autoritățile publice și alți actori locali.

Prin intermediul Academiei Liderului Comunitar, Centrul CONTACT își propune să soluționeze aceste probleme, instruind și consolidând capacitățile a 60 lideri/lidere comunitari.

După finalizarea programului de instruire, participanții, cu susținerea formatorilor Academiei, vor demara activități practice de soluționare a unei pro-

bleme identificate, iar cele mai bune inițiative locale vor primi suport financiar pentru implementare.

Prima ediție a Academiei se va finaliza cu o Gală a bunelor practici. În cadrul acesteia, vor fi prezentate rezultatele activității Academiei și practicile de succes în asigurarea transparenței, accesului la informație și implicarea publicului în procesul decizional, realizate de absolvenții ei.

Proiectul „Dezvoltarea societății civile la nivel local în Republica Moldova”, finanțat de Uniunea Europeană și Fundația Konrad Adenauer (KAS), este implementat în perioada 2019 – 2021 în parteneriat cu Independent „Expert-Grup”, Asociația pentru Democrație Participativă „ADEPT”, Asociația pentru Politica Externă și Asociația Obștească Centrul European Pro-Europa din Comrat.

Elena NOFIT,
coordonator de proiect,
Centrul CONTACT

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) și Suedia au lansat, recent, un proiect care va contribui la dezvoltarea durabilă și sporirea rezistenței la schimbările climatice a 30 de localități din Republica Moldova. Proiectul are un buget de 2,28 milioane dolari SUA și va fi implementat în perioada 2020-2023.

30 de localități-țintă din raioanele Nisporeni, Călărași, Basarabeasca, Leova, UTA Găgăuzia și regiunea transnistreană vor fi asistate la identificarea, formularea, planificarea și implementarea inițiativelor propuse de femei privind reducerea degradării mediului și de sporire a rezistenței la schimbările climatice. De ce femeile? Fiindcă ele sunt printre cele mai vulnerabile la schimbarea climei și au cunoștințe insuficiente despre cum pot

obține venituri din activități prietenoase mediului.

De asemenea, în cadrul proiectului se va oferi sprijin financiar, tehnic și de dezvoltare de capacități femeilor din localitățile-țintă, care sunt producătoare agricole sau conduc întreprinderi, pentru a implementa bune practici ecologice în agricultură, silvicultură, zootehnie sau alte activități conexe care ar contribui la securitatea alimentară a gospodăriei și ar genera venituri, indiferent de evenimentele meteorologice extreme. Astfel, proiectul va consolida, în mod direct, capacitatea de adaptare și va reduce vulnerabilitatea a peste 60 de gospodării și, cel puțin, 10 întreprinderi, conduse de femei.

Proiectul mai prevede

Proiecte ecologice cu finanțare externă

consolidarea capacităților organizațiilor non-guvernamentale (ONG-urilor) din aceste localități și din alte regiuni în domeniul rezistenței la schimbările climatice, gestionării riscurilor dezastrelor și dezvoltării durabile cu integrarea dimensiunii de gen. Astfel, ONG-urile urmează să devină ulterior o sursă de informare și expertiză pentru autoritățile locale și femeile din comunitățile-țintă în

procesul de implementare și monitorizare a activităților.

Vor mai fi elaborate studii de caz relevante despre soluțiile de adaptare la climă și alternativele durabile și rezistente la schimbarea climei.

Laura BOHANȚOV,
coordonatoare
comunicare,
PNUD-Moldova

Mare - unul dintre cele mai vechi cuvinte rumânești

Andrei GROZA,
doctor în istorie,
conferențiar universitar,
prim-prorector al
Academiei de
Administrare Publică

Mare - cuvânt care indică dimensiunea, care arată că lucrurile, fenomenele ș. a., despre care se vorbește, depășesc dimensiunile obișnuite, au dimensiuni apreciabile. DEX-ul limbii române, ca și în multe alte cazuri, ne induce în eroare atunci când ne spune că acesta provine din limba latină.

Cuvântul *mare*, cu sensul de mai sus, a fost cunoscut cu mult înainte de întemeierea Romei (anul 753 î.e.n.) și inventarea limbii latine (sfârșitul secolului al VI-lea î.e.n. - începutul secolului al V-lea î.e.n.).

Primul care a utilizat cuvântul *mare* cu sensul de indicator al dimensiunii, a fost Creatorul, atunci când a numit cu acest cuvânt întinderile de ape, adică când nu existau nici comunitatea românilor, nici limba latină.

Limba latină nu exista nici atunci când sora lui Aaron și Moise a fost numită *Maria*, adică cea mai mare, cea mai stimată dintre femeile comunității.

Acest cuvânt în forma dată se întâlnește numai în limba rumână (în limba latină a fost tradus prin cuvântul *magna/magnum*, cuvânt care după formă, se observă ușor, se deosebește mult de cuvântul *mare*).

Cuvântul *mare*, într-o for-

Extrase din cartea de investigații istorico-lingvistice „LIMBA RUMÂNĂ – FUNDAMENT AL NAȘTERII SOCIETĂȚII UMANE” de Andrei GROZA.

mă foarte apropiată - *mor* s-a păstrat în limba irlandeză/scoțiană, iar derivatele acestuia s-au întâlnit din cele mai vechi timpuri, practic, la toate comunitățile din Europa și Asia, în regiuni care nicio dată nu au fost sub controlul românilor.

Mar (de la cuvântul primar, popular *mare*) - titlu purtat din cele mai vechi timpuri de conducătorii de state, de mai marii comunităților religioase, printre care îi putem aduce ca exemplu pe *Marduc* (*Mar-Duc*), zeul suprem al sumerienilor, acadienilor, babilonienilor și al altor comunități din vechea Mesopotamie.

Marica - așa era numele mamei lui Latin de la care a provenit cuvântul/denumirea latin/latini; *Marii*, *Marius*, *Marin* ș. a. - nume de bărbați des întâlnite în Roma antică;

Numele *Maria*, *Mariam*, *Mara* și multe alte nume cu aceeași rădăcină au fost purtate de foarte multe femei, de la începuturi până astăzi, la mai multe neamuri;

Marin - nume întâlnit la sirieni pe timpul lui Isus Cristos, fapt despre care ne vorbește Philon din Alexandria (anii 25 î.e.n. - 50 e.n.) în lucrarea „Împotriva lui Flaccus”. Acesta ne spune că sirienii care nu-l iubeau pe regele Iudeei Agrippa, nepotul lui Trod cel Mare, pentru ași bate joc de acesta, l-au prins pe un om bolnav mintal, l-au încoronat cu o cunună de spini și îmbrăcat în niște haine zdrențioase, l-au suit pe un podium și au început să i se închine, să-l ia în derâdere zicându-i *Marin*, adică *Măria ta*, adresare care provine de la cuvântul *mare*, care cu sensul dat există numai în limba rumână.

Meropa (*mare ochi*) - doriancă, regina Corintului (Corint, oraș-stat din Grecia antică);

Merop, *marele ochi*, palatele lui Merop, la Euripide;

Maracand (azi *Sa-markand*, Uzbekistan), oraș antic, fondat în secolul al VI-lea î.e.n., însemna oraș/localitate foarte întinsă, foarte mare;

Mari - oraș-stat, de pe malurile fluviului Eufrat, care a existat în milenii III-II î.e.n.;

Maha/mahar - în limba sanscrită însemna *mare* (*Mahabharata* - așa a fost numit cel mai vechi, cel mai mare, poem indian alcătuit în secolul al XV-lea î.e.n., *maharajah* - așa erau numiți conducătorii de stat în India antică ș.a.m.d.);

Mauri - populație antică, care locuia în nord-vestul Africii și care a fost supranumită așa ca fiind de statură înaltă, mare;

Mauriciu - împărat al Rumâniei (Bizanțului), anii 582 - 602;

Emir (de la cuvântul *mare*) - titlu purtat, inițial, de conducătorii unor comunități sau de comandanți, mai apoi în perioada islamică de guvernatorii și conducătorii unor state musulmane.

Avdomar (*Avdo + mare*), *Aldemar* (*Alde + mare*), *Ditmar* (*Dit + mare*), *Hlodomar* (*Hlodo + mare*), *Valdimar* (*Val+di + mare*), *Vitmar* (*Vit + mare*) - nume purtate de mai mulți conducători de ai goților, francilor, germanilor și altor neamuri.

Omar - ceea ce înseamnă *om mare*. Omar (anii 1148 - 1131), este numele marelui filosof, matematician, astronom și poet persan. Omar, nume des întâlnit la mai multe neamuri.

Mar (de la cuvântul *mare*) - titlu purtat din cele mai vechi timpuri până în prezent de mai marii bisericii creștine, de episcopi, arhiepiscopi, patriarhi (în Siria, - ma - Mari, cel de-al patrulea patriarh al Bisericii Asiriene Răsăritene în anii 80 - 120, Mar din Omir, sec III-IV, pustnic; Mar Ioan, Mar Adaia, Mar Petru, conducători ai comunității creștine Mar Telatil (anii 497/498), Mar Ignat Zakka I Ivas (anii 1980 - 2014), Mar Ignat Efrem II, (2014 - prezent).

Măr (de la cuvântul *mare*) - titlu purtat de conducătorii administrațiilor orașelor sau/și regiunilor din unele țări (*măr* - Rusia, *maire* - Franța ș.a.).

Premier - titlu purtat de conducătorii guvernelor în mai multe state. Titlu care provine de la cuvintele rumânești *pre + mare*, ceea ce înseamnă cel mai mare.

De la cuvântul rumânesc *mare* provine și denumirea Marmara, dată celei mai mari insule din Marea Marmara, și însăși denumirea mării, în care se află insula, adică, insula cea mare. Mai apoi, de la denumirea insulei a luat naștere cuvântul/denumirea *marmură*, dată unei roci calcaroase, de diverse culori, care se utilizează la lucrări de sculptură și arhitectură.

Aici, șirul exemplelor ar putea continua, dar credem că și acestea sunt de ajuns pentru a ne convinge că cuvântul rumânesc *mare* cu sensul de indicator al dimensiunii face parte din prima limbă vorbită - limba rumână, și că mult mai târziu cuvântul latin *maris* cu sensul de întindere de apă stătătoare a fost preluat, împrumutat din limba rumână.

Istoria milenară a orașului Cimișlia

Începând cu anul 2015, specialiștii Agenției Naționale Arheologice a Ministerului Educației, Culturii și Crecetării au efectuat investigații arheologice de salvare în raza orașului Cimișlia. Demersul cercetărilor a fost susținut, din start, de autoritatea publică locală, în persoana exprimarului urbei, Gheorghe Răileanu, a vice-primarilor și a directorului Muzeului raional de Istorie, Etnografie și Artă, Alexandru Bulat. Astfel, odată cu demararea săpăturilor arheologice, descoperirile nu s-au lăsat multășteptate. În urma cercetării unei movile funerare de pământ și piatră, au fost descoperite mormintele unei populații de păstori, care s-au răspândit în lunca fertilă a râului Cogâlnic încă în prima jumătate a mileniul IV î. Hr. În baza ritului și ritualului de înmormântare, s-a

constatat că primele și cele mai vechi movile funerare de pământ pe teritoriul Cimișliei au fost ridicate de purtătorii culturii dunărene Cernavoda I.

Mai mult, în apropierea celui mai vechi complex funerar a fost descoperită și o construcție din pari de lemn care, probabil, reprezenta un sanctuar închinat răposatului, în vederea stabilirii unei legături sacre a acestuia cu lumea celor decedați. Întreg complexul a fost înconjurat de un șanț ritual, cu deschidere spre direcția de apus a soarelui. Ulterior, tot în movila respectivă și-au amenajat locurile de veci și alte populații de păstori din epoca bronzului (mileniile III-II î. Hr.). Analiza antropologică a resturilor scheletice a stabilit că persoanele înmormântate aici au dus un mod de viață activ, mobil, cu deplasări

îndelungate pe teren denivelat. Tot în această movilă, au mai fost descoperite și două morminte, aparținând sarmaților, triburi de origine iraniană, venită din răsărit, în sec. I - II d. Hr., și un mormânt al unui turanic medieval din sec. XI - XII.

Informațiile științifice asupra istoriei vechi a Cimișliei au fost completate și grație cercetărilor arheologice din vara anului 2019, când, tot în lunca râului Cogâlnic, spre nord de oraș, au mai fost investigate încă două movile și urmele unei așezări medievale. Aici, la fel, au fost descoperite complexe funerare ale vechilor populații de păstori, completând, astfel, datele științifice obținute în anul 2015.

Studiul arheologic al informațiilor și materialelor colectate în teren denotă că începând cu mijlocul mileniului IV î. Hr. și până în mijlocul mileniului II î. Hr., grupurile de populații, răspândite în valea râului Cogâlnic, practicau păstoritul și duceau un mod de viață mobil. Ulterior însă în a doua jumătate al mileniului II î. Hr., aici este deja cunoscută una dintre cele mai vechi așezări umane din zona orașului Cimișlia, în punctul lazul lui Iepure, data-tă în perioada târzie a epocii

bronzului (sec. XV - XIII î. Hr.). Locuitorii acestei așezări preistorice, pe lângă creșterea animalelor, practicau activ și agricultura. Modul de viață sedentar însă nu a durat mult în această parte a văii Cogâlnicului, așezări stabile din primul mileniu î. Hr. nefiind cunoscute până în prezent la Cimișlia. Doar mormintele populațiilor nomade războinice ale simerienilor, urmate mai târziu de cele sarmatice, ne oferă informații privind dinamica populațională.

Astfel, cercetările arheologice efectuate, recent, în raza orașului Cimișlia au contribuit substanțial la o mai bună cunoaștere a proceselor istorice petrecute aici din cele mai vechi timpuri. Descoperirile, făcute în urma săpăturilor, au fost transmise în fondurile muzeului renovat, recent, al orașului Cimișlia. Acestea au îmbogățit patrimoniul cultural al localității și constituie, actualmente, una dintre atracțiile celor care vizitează muzeul, ce concentrează istoria milenară a orașului Cimișlia.

Sergiu POPOVICI,
Agencia Națională
Arheologică a
Ministerului
Educației, Culturii și
Cercetării

Suntem recunoscători arheologilor de la Agenția Națională Arheologică din subordinea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării pentru relicvele descoperite în timpul săpăturilor din preajma orașului Cimișlia și donate muzeului nostru. Sunt relicve de neprețuit care au îmbogățit Muzeul de Istorie, Etnografie și Artă din Cimișlia. Spun aceasta, deoarece muzeul a fost inaugurat recent, el fiind amplasat într-o clădire renovată care, inițial, a fost un conac boieresc, construit la începutul secolului trecut.

În diferite perioade, clădirea, în care se află actualul muzeu de la Cimișlia, a găzduit mai multe instituții de menire socială, iar în ultimii

ani a ajuns într-o stare deplorabilă. Din inițiativa autorităților locale, edificiul a fost supus, în ultimii ani, unei reparații capitale în valoare de 1,2 mln de lei, bani alocați din bugetul local, dar și din cel de stat.

În cooperare cu auto-

ritățile publice locale ne gândim, de fapt, ca muzeul să nu fie numai unul de istorie, etnografie și artă al raionului, dar să fie ca un complex muzeistic-turistic. Sperăm ca muzeul nostru să fie inclus în traseele turistice regionale și naționale.

Renaștem istoria plaiului natal

Vizitatorii muzeului spun că vor contribui și ei la îmbogățirea colecției acestuia, care consideră că cei din generația tânără trebuie să vină pentru a vedea cum a fost traiul generațiilor precedente, istoria milenară a orașului nostru.

Alexandru BULAT,
director al Muzeului
raional de istorie,
etnografie și artă
din Cimișlia

NOTĂ. În prezent în Republica Moldova sunt înregistrate peste 170 de muzee locale de istorie, etnografie și artă.

Vaccin împotriva COVID-19

Comisia Europeană a oferit un sprijin financiar în valoare de până la 80 de milioane de euro către CureVac, un dezvoltator de vaccinuri inovatoare cu sediul în Germania, pentru a intensifica dezvoltarea și producerea unui vaccin împotriva COVID-19, conform unui comunicat al Comisiei Europene. Presa din Germania a scris zilele trecute că Donald Trump ar fi oferit 1 miliard de dolari firmei CureVac pentru a produce un vaccin exclusiv pentru cetățenii SUA.

Președinta Comisiei, Ursula von der Leyen, și comisarul pentru inovare, cercetare, cultură, educație și tineret, Mariya Gabriel, au discutat cu managementul CureVac prin videoconferință, potrivit Mediafax.

A participat, de asemenea, și vicepreședintele Băncii Europene de Investiții (BEI), Ambroise Fayolle. Sprijinul urmează să fie acordat sub forma unei garanții a UE pentru un împrumut BEI evaluat în prezent la o valoare identică, în cadrul InnovFin, mecanismul de finanțare pentru boli infecțioase din cadrul programului Orizont 2020.

„În această criză a sănătății publice, este extrem de important să sprijinim cercetătorii noștri de prim rang

și companiile din domeniul tehnologiei. Suntem hotărâți să punem la dispoziția CureVac finanțarea necesară pentru a intensifica dezvoltarea și producerea unui vaccin împotriva Coronavirusului. Sunt mândră că avem astfel de întreprinderi precum CureVac în UE. Casa lor este aici, însă vaccinurile lor vor fi în beneficiul tuturor atât în Europa cât și în afara ei”, a spus președinta Comisiei, Ursula von der Leyen, conform comunicatului de presă.

Mariya Gabriel, comisarul pentru inovare, cercetare, cultură, educație și tineret, a declarat: „Sprijinirea cercetării și a inovării de înaltă calitate din UE este o parte esențială a răspunsului nostru coordonat împotriva răspândirii virusului. În 2014, CureVac a câștigat cel dintâi premiu al UE pentru stimu-

larea inovației. Ne angajăm să sprijinim în continuare cercetarea și inovarea la nivelul UE în aceste momente critice. Știința și inovarea în Europa se află în centrul politicilor noastre de protecție a sănătății oamenilor.”

Înființată în anul 2000, CureVac este o companie biofarmaceutică germană care a dezvoltat o tehnologie nouă pentru a depăși unul dintre cele mai mari obstacole în calea utilizării vaccinurilor: nevoia de menținere stabilă fără refrigerare. Tehnologia sa pentru vaccinuri se bazează pe molecule de ARN mesager (ARNm), care stimulează sistemul imunitar. Studiile preliminare au demonstrat că tehnologia poate constitui o reacție rapidă la COVID-19. În cazul în care va fi demonstrat acest lucru, milioane

de doze de vaccin ar putea fi produse la costuri scăzute în unitățile de producție existente ale CureVac. CureVac și-a început deja programul de dezvoltare a vaccinurilor împotriva COVID-19 și estimează lansarea testelor clinice până în iunie 2020.

Comisia a recunoscut potențialul CureVac de a aduce vaccinuri salvatoare pentru oamenii din întreaga lume într-un mod sigur și la prețuri accesibile încă din 2014, când CureVac a primit premiul oferit de UE pentru stimularea inovării în valoare de 2 milioane de euro, finanțat prin programul de cercetare și inovare al UE (Programul Cadru 7). Premiul a fost conceput pentru a sprijini dezvoltarea în continuare a ideii de pionierat. În prezent, Comisia și BEI își consolidează în comun eforturile pentru a oferi CureVac mijloacele necesare, profitând de cooperarea lor îndelungată în ceea ce privește instrumentele financiare dedicate sprijinirii cercetării și inovării, precum ar fi InnovFin din cadrul programului Orizont 2020 și, în special, facilitatea sa de finanțare a bolilor infecțioase (Infectious Disease Finance Facility).

**Sursa: Digi24
(România)**

Abonarea 2020

Continuă abonarea pentru anul 2020 la revista științifico-metodică trimestrială „**ADMINISTRAREA PUBLICĂ**” și la ziarul „**FUNCȚIONARUL PUBLIC**”, publicații ale Academiei de Administrare Publică.

Revista „**Administrarea Publică**” apare trimestrial.

Costul unui abonament:

3 luni - 42 lei; 6 luni - 84 lei.

Indice poștal: 76957

Ziarul „**Funcționarul Public**” apare de 2 ori pe lună.

Costul unui abonament:

3 luni - 39 lei; 6 luni - 78 lei.

Indice poștal: 67919

ECHIPA REDACȚIONALĂ:

Sergiu VLADICA - șef secție

Ion AXENTI - specialist principal

Ana-Laura PAȘNIC - specialist principal

Marina PASTUH - inginer-programator

ADRESA NOASTRĂ:

MD 2070

mun. Chișinău, str. Ialoveni, 100.

Ziarul apare de două ori pe lună.

Indice 67919.

Coli de tipar 1,5. Tiraj: 300.

Bun de tipar 27.03.2020

CONTACTE:

E-mail: aap.editura@yahoo.com

Tel: 0- 22- 28-40-78

